Anthropopathos, Characteriſmus & Somatopœia

33 His igitur elucet, quid & quomodò intelligendum in Deo *Cogitare cogitationes.* Per Anthropopathos, ſeu Characteriſmum, Somatopœiámve accommodatitie ad hominum ſenſus, ut hominibus voluntatem ſuam declaret; huiuſmodi affectus de Nnmine objiciuntur: quaſi in præſenti articulo in propoſitum haud facilis eſſet deliberatio, ſeu cogitationis meditatè reſolutio. Quare cùm homo in re gravi cogitet ſæpè & recogitet, plerumque conferens etiam recogitata (quod eſt cogitare cogitationes) ita conſideratur & proponitur Deus, quùm in re graviſſima (ſcilicèt expulſione populi è terra felici, quam gratis dedit) propter iterationèm adorationis idolorum, cogitaret exilium. *Neſcio quid tacitis cogitationibus Deus agit*: dixit vel Ethnicus in *Satyric.* cit. pag. 72. Cogitare ſiccine cogitationes, eſt meditari ſine arbitro, adinſtar hominis, qui in cogitatione plura glomerat, ut ex volubilitate mentis utiliora, potiora legat, & eligat. Non ita Deus propriè, ſed præ ſe fertur ita ex humanæ affectionis ſimilitudine. At cogitatio conſideranda propoſito cogitationis, cui iungitur, ut ſuprà diximus, *num.* 31. Sumitur in bonum, & in malum; de quo fusè egimus ſuo loco, *Tom.*4. *T.*12. Malum indicatur per *De*, *Adverſum*, vel *Contra.* Ierem. 18. 11-39. 20. & 50.30. *Ecce ego fingo contra vos malum & cogito contra vos cogitationem.* Bonum per *Super.* Ibid. 29. 11. *Scio cogitationes, quas ego cogito ſuper vos, cogitationes pacis & non perditionis.* Cognoſcitur itaque cogitationum propoſitum, dum Deus ſeſe exhibet quaſi eſſet homo, neſciens quid in diſcrimine faceret, & exitus illum fugeret. Solicitabat Hebræorum corda, non ſupplicia. Corda, ut viverent iuxta legem & exularet propter flagitia cruciamen. Neceſſe erat naturæ condolore, & legibus ſuffragari. Datum ſupplicium & moleſtum, ut odio averſarentur crimen: unde pietas divina dixit, Iſai. 1. 5. *Super quo percutiam vos ultrà, addentes prævaricationem?* An tradere ſervis ſervos? Hoc clementiæ perdifficile opus: quod namque ut excuſſaret, dixit Prophetæ minaci, 18. 8-26.3, & 36. 3. *Scribe verba, quæ locutus ſum tibi adverſus Iſraël & Iudam ſi fortè audiente domo Iuda univerſa mala quæ ego cogito facere eis, revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima; & propitius ero.* Haud valuit indulgentiæ amplitudo, neque ad reconciliarioné invitatio. Haud valuit pater, & cogitat uti iudex: igitur cùm extremis flagijs ſupplicium extremum eſſet neceſſarium; cogitatio cogitantis fuit extenſa in exterminium: igitur pœnâ & gravi illatâ, qua evaneſcebant cuncta eius deſiderabilia; per cogitatum ſcirent exilium, quàm acre & amarum dereliquiſſe Dominum.

Petron. *Deus vel in ſupplicio miſericors.*

34 At vel iratus, guſtate & videte quàm ſuavis eſt Dominus. Non enim cogitationes eius, ut hominum concipit animus. *Iſai.* 55. 8. Cogitat cogitationes, non perditionis, ſed pacis. Cogitatio eius ſemper in bonum, ut ad illum homines revocentur etiam per ſupplicij malum: ut reſipiſcant, viruſque cognoſcant: igitur pius infert tranſgreſſoribus ſupplicium; ſed dumtaxàt in vulnera cognita vel incognita remedium. *Cogitationem ſalubrem non pernitioſam: dare vobis tandem ſpem.* Syr. Videns Deus exilium neceſſarium ex animo protervo atque proiecto in cultu ſimulacrorum; de illis cogitando pœnam decrevit, ſed *ſuper illos* cogitationem cogitavit in futuram pacem & animorum perpetuam conciliationem: quandoquidem per exilium haud expulit ut expelleret; ſed ut atraheret, ut fieret excellentia medicaminis lethale venenum criminis. Ita Summe Deus vel in pravos cogitationes cogitas. *Cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi.* Pſalm. 39. 6. Aliâ phraſi utitur Homerus 20. *Iliad.* v. 254. *Cogitabat mente & animo.* Mente, cognoſcendo in eorum commodum, neceſſarium eſſe damnum. Animo, propenſione, ut removeretur improbitas & inferretur felicitas.

Infert ſupplicium in vulnerum pharmacum

Vir. 6. *Æn.* v. 105.

Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.

Parcæ in ſolio Iovis.

Hinc Parcæ & Diræ in throno Iovis, de quarum munere latè Natal. Comes. 3. *Mytholog.* cap. 6. & Virgil. d. *lib.* 12. v. 849.

Hæc Iovis ad ſolium, ſævique in limine Regis
Apparent, acuuntque metum mortalibus ægris,
Si quando lethum horrificum, morboſque Deum Rex
Molitur, meritas aut bello territat urbes.

Idem.

Ita ergo ſiſtunt, ſed comitatæ Gratijs, ut obſervat Chartar. in earum *Imagin.* à fol. 353. & Natal. cit. *lib.* 4. cap. 15. Hoc ſolium veri, ſupremi Numinis: etenim ſi à Parcis tormenta, & à Gratijs beneficia; ſunt ſpecimen gratiarum, quæcumque à throni Dei exeunt in ſpecie tormentorum. Cogitat cogitationes, an pœnâ vel indulgentia comprimat iniquitates: ſiquidem ni amore reſipiſcant humana pectora, ut graſſentur ſupplicia, iacta eſt alea.

Etiam Gratiæ.

Varietas lectionum.

35 Expoſitionibus præiactis conciliatur varietas lectionum. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Hebr. *Compleverunt inquiſitionem inquiſitionum.* Septuagint. *Scrutati ſunt diligenter.* Auguſtin. *Scrutantes ſcrutationes.* Genebrard. *Altè, profundè, callidè.* Nebienſ. *Compleverunt ſcrutari ſcrutationes.* Felix Pratenſ. *Scrutabuntur occaſiones.* Caietan. *Obliquitates.* Tigurin. *Veſtigant malitias per veſtigatam veſtigationem.* Aquil. *Foſſione fodientes iniquitatem.* Apolinarius: *Intermina perquirentes.* Chald. *Quærunt ſcrutationem occultam.* Mour. *Prava conſilia: toti ſunt in inveniendo.* Syr. *Sceleſti meditati in perſcrutanda veritate.* Haye: *Perfecerunt quæ ſcrutati ſunt.* Maluend. *Nudabunt iniuſtitias: conſummaverunt nudationem nudatam: excogitaverunt varios nocendi modos, abſolverunt conſilia ſua & in unum contulerunt quicquid ulla diligentia excogitari potuit ab animo humano, etiam ſumma prudentia prædito.* Alij apud illum: *Perficiunt ſcrutinium ſcrutatum, inquiſitionem inquiſitam, conſummationem nudatam, ſcrutationem perquiſitam, ſcrutati malitias aſtutè, denudabunt iniuſtitias, callidiſsimè perſcrutati quiſque in ſinu & pectore ſuo: Celant, quod ſcrutinio ſcrutati ſunt.* Modò mores inſtruendi per divina mandata, ne quid offendat qui ſcrutatur corda.

ADINATON EXEGETICUM.

Epilog. excurſ.

1. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* In iterata voce fatiſcit moles invidiæ. Scrutinium eſt curioſitas: Scrutari, eius malignitas. Caret ſanè vita crimine, ubi opus ſcrutatione: lividique deficiunt, non invento ullo peccato; quod curioſè atque malignè ſcrutantur ſcrutinio.

2. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Qui ſcrutator maieſtatis, opprimetur à gloria. Non intelliguntur myſteria divina hominis intelligentià. Ita in ſtudio deſiſcit: & ſcrutatione deficit; quoniam ubi videntur intelligentiæ contraria, explorantur ſublimiora.

3. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Quod inimicis accidit erga peccatum; amicis Chriſti erga eius amoris ingenium, quo inventa admirabilis dilectio. Unde deficiunt, ſcrutantes ſcrutinio; quoniam minimè valent eminentem cognoſcere charitatem, cuius excellentia ultra humanam progreditur cognitionem.

4. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Quid ſit Euchariſtiæ ſacramentum, quærit audax ingenium curioſum; cùm non videatur ingenio curioſitatis, ſed clauſis oculis: deficientque ſcrutantes ſcrutinio, qui intelligere conantur quid & quomodo; quoniam non intelligitur ſcrutatione ingenij, ſed ingenioſiore fide.

5. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Perſecutio indicatur ex dignitate inſolentis; & etiam legibus adverſus leges, inſolentiæ fautores, quos pellicit in præcipitium utilitas; ut ſine cauſa embolijs concinnent cauſas. Scrutantes deficiunt, ſed propoſitum defendunt: igitur ita munera ſcrutantes obcæcant; ut in illo, ſcrutinio permaneant, quamvis deficiant.

6. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Quodnam ſcrutinium ſcrutantium? *Scrutantes ſcrutinio!* Dicit ſignanter Propheta de malignantium conventu: de multitudine operantium iniquitatem, qui quærunt iuxta mores Superiorem; indulgentem corruptelæ, faventem relaxationi: & ſcrutinio ſcrutantes, quis exibit ex ſuffragijs electionis; ſi perfectum, incorruptum in dignitate præſentiunt, in ipſa curioſa ſcrutatione deficiunt.

DIDASCALIA PRIMA.

Summa livoris malignitas, curioſitas & crudelitas.

1 ANIMUM non alliciunt, quæ deſpecta: concupiſcuntur inſignia: & licèt infelicia; ſpectabilia, formoſa. Unde Sophocles, in *Trachin.* v. 25. accinit: *Pulchritudo dolorem invenit.* Euripid. in *Helen.* v. 25. *Formoſum ſæpe mortalibus infelix.* Quicquid in famam Fortuna peperit gratià, vel rapuerunt merita; propter inſitum decorem pravè corrupit Invidia, collocans ad aurea mala Heſperidum in horto Atlantis, virus perefficax truculenti draconis.

Sophocl. Euripid.

Quiſnam impacatà conſanguinitate ligavit
Fortunam invidiamque Deus? Quis iuſsit iniquas
Æternum bellare Deas? Nullamque notavit
Statius.
Illa domum; torvo quam non hæc lumine figat.
Protinus, & ſevà perturbet gaudia dextrà.

Exc'amat Papinius, 5. *Silv.* 1. à v. 136. Cauſam innuit Salluſtius de *Ordin. Reipublic.* ad Cæſar. ubi: *Viros interdùm ſæpè fortuna, ſæpe fatigat invidia* (inquit) *quia ubi anima naturæ ceſsit, ipſa ſe virtus magis & magis extollit.* Fulmina præparantur Ephialti in exterminium, quia creſcebat uſque in cœlum: fitque in illum univerſorum commotio; quoniam eius vel odioſis mirabilis magnitudo. Meritis præcellebat gigas: dotium ergo ſumma celſitas: ſed cui fortuna favet, caveat ſe extollere in auras: equidem ſursùm ſatagens fulgoris, inveniet fulminis. Noſtrates: *Quando brillan en alto crecidos meritos; porque mueran ſublimes, ſe arrojan rayos.* Livor ſumma petit: ibi, quibuſque occurrit, culmine deijcit. Statius quò dudùm, v. 144. ſuccinit:

Salluſt. *Invidia Fortunæ æmula.*

Invenere viam liventia fata: piumque
Statius.
Intravit vis ſæva larem. Sic plena maligno,
Imbre ſeges nimio, rapidæ ſic obvia puppi
Invidet, & velis adnubilat aura ſecundis.

2 Scopus invidiæ celſitudo, ſed pugnando. In acie cum ſtante pugnatur, iacens præteritur. Haud ſecùs acies invidiæ, inceſſabili conamine: etenim erga ſublimia, glorioſa continuabitur pugna; quouſque viderit iacentia. Quid Stoicus: *Sunt* (ait, *Epiſt.* 74.) *quos honor ipſe vexet. Sunt, quos invidia* (*pernicioſis optimis telum*) *inopinantes eruroſque deiecit, procellæ more, quæ in ipſa ſereni fiducia ſolet emergere; aut fulminis ſubiti, ad cuius ictum, vicina tremuerunt: nam ut illic quiſque ab igne propior ſtetit; percuſſo ſimilis obſtupuit: ſic in his unum calamitas opprimit, cæteros metus: paremque paſſis triſtitiam facit, pati poſſe. Omnium animos mala aliena ac repentina ſolicitant: Quemadmodum aves etiam inanis fundæ ſonus territat; ita nos non ad ictum tantùm exagitamur, ſed ad crepitum. Circa præmium rixa eſt.* Hanonem legimus à Carthaginenſibus damnatum, & propter ingenium, genij & ingenij artificium. Vide Plin. *lib.* 8. *cap.* 16. Siquidem quicquid eminet, per livorem ſemper cadit. Invidia gloriæ eſt umbra. Umbra virtutis eſt gloria. Umbra ex luce naſcitur, ex radijs luminis oritur: gratuletur ſibi quiſque de umbra, quippequàm glorioſa fama: quandoquidem ſi non patitur livoris fatale fulmen; ſignum eſt, nullum habere ſplendorem. Hinc qui ductus in triumpho ornabatur diademate & flagello; ut refert Roſin. 10. *Antiquit. Roman.* cap. 29. diſcebat in gloria, quænam triumphanti pernicioſa tela: quænam procella famæ, quænam umbra lætitiæ, quis nevus pulchritudinis, & quæ tenebræ ſplendoris: igitur idem erat, ſeſe præparare in triumphum, atque livoris ſuſtinere flagellum.

Et inceſſabili pugna. Senec. *Invidià ruit, quē ſplendor extollit.* *Inſignia triumphantiū, corona & flagellum.*

3 Dicit Paulus, Corinthios alloquens. *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis & prodigijs & virtutibus.* Ita eiuſdem in honore ac dignitate ſpecimina, & in doctrina ſana; ubi æmulationes in eum graſſabantur indignæ, cùm muneri credito reſponderet ac reſpondiſſet exactè. *Viſa eius patientia, miracula, prodigia ſtupenda, atque facta portentoſa* ſubdit Alapide, hìc. In commendationem tanti culminis profectò conſona prodigia, portentoſa miracula: ſed patientia, & omnis patientia? Patitur ne dum miracula perficit? Patitur, dum glorioſus tot prodigijs apparet? Patitur: aliquorum æmulantium ſerpebat livor. Unde cùm ſpectabilem triumphum, ſæpe ſequatur cæci livoris flagellum; ad tot ex miraculis genita flagra, erat in Paulo neceſſaria patientia. Egregia munus de cœlo datum commendabant: videntes obliquè, miraculis ſtupebant; ſed minimè removebant è pectore peſtem; etenim illum circumſpicientes mirabilem, magis ac magis in Paulum iaculabantur furorem. Eò quòd mirabilis, diſplicebat oculis, haud quia miracula facta; ſed quia ab illo prodigia, quæ cauſa averſionis, dum magis apparebat commendabilis: patientiamque Paulus oſtendit, quando inter illos præclara portenta facit; quoniam propter mirabilia, multiplicabant vulnera ex livore ſine cauſa. Quem cœlum his ſignis ſingularibus commendat, livor inſanus ſine reſipiſcentia fatigat. Prodigia phreneſim non compeſcebant, ſed furentes in dementiam voluntariam irritabant. Iuxta miraculorum magnitudinem, extendebant debacchantes acerbitatem: omniſque in Paulo patientia requiritur, ubi de cœlo miraculis illuſtratur; ſiquidem cùm miracula eſſent uſque in ſtuporem ſumma, neceſſaria ad cruciamen pro triumpho tota patientia.

2. Cor. 12. 12. Alapid. *Ubi meritorum inſignia, eſt neceſſaria patientia.*

Quis

4 Quis enim dotibus illuſtris, tanti diſcriminis expers; ſi patitur è cœlo commendatus miraculis? Sanequàm vapulavit, etſi prodigia perfecerit: imò creſcet in acerbitatem iniuria, modò innoteſcat perfeciſſe miracula. Benè conveniunt dotes & invidia. *Cùm feceris mirabilia, non ſuſtinebunt.* Famam è præclaris geſtis videbunt torvè, merita maximè decorata, ferrent ægrè: verùm nequaquàm ſuſtinebunt, ſi viderint mirabilia; quippequàm ad viſionem non eſt patientia. Splendore rumpuntur,

Iſai. 64. 3.

Nemeſ.
— Et lilia nigra videntur.

Ut accinit Aurel. Nemeſianus, *Eclog.* 2. v. 44. Singularis periodus invenitur apud Marcum de gloria ſequentium Chriſtum. *Accipiet centies nunc in tempore hoc, cum perſecutionibus.* Pende. Hoccine præmium, vel incommodum? Grave incommodum ob præmium. Munerantur adhuc in hoc ſæculo merita illuſtria, ſingulari è cœlo glorià, cuius videtur ſplendor: continuò inſidiatur livor, diſponens arte flagella, unde refulgent prodigia: perſecutioque ſignatur, ſimulatque meritorum fulget decor; quoniam illuſtris ſi modò ſplendor confertur meritis, nunc in tempore hoc accipiet perſecutiones. *Ornamentum & onus*: ſubdit Seneca ad *Polyb.* cap. 22. Onus itaque decori, quod ornamentum virtuti; ſiquidem ornatum gravat, quicquid illuſtrat. Bonus in laudem miratur:

Marc. 10. 30. *Ubi ſedet honor, inſidiatur livor.* Senec.

Horat. *Art.* v. 435.
Deriſor verò plus laudatore movetur.

5 Democritus ſibi eruit oculos, ne videret orbis mala: invidus, ne videat bona; placidè ferens (verùm non cognoſcens) cæcitatem, quia lumen ſibi videtur, non reſpicere ſplendorem. Reſtituit Aſſertor N. ſanitatem manui arenti; & Phariſæi indignati, quia reſtituit: odibilis putri pectoris invidia, tabeſcit intuens miracula. Pallad. 1. *Antolog.* n. 83. inquit:

Pallad.
Grande malum livor: tamen eſt bonitatis in ipſo
Nonnihil, oſorum lumina corque vorat.

Patet ex effectu. *Ipſi autem repleti ſunt inſipientià; & colloquebantur adinvicem, quidnam facerent Ieſu.* Signantur ſtupidi, qui livore perciti. Inſipientia eſt vulnus mentis, mater ſtoliditatis, ſuſpendens uſum rationis; qua homines deſipiunt correpti furore, ſtimulati phrenitide, & præ cœptis atque conceptis fanatici, ſæpeſæpiùs arreptitij. Unde meritò pro invidia, viſo miraculo deſignatur inſipientia; quippequàm alicuius contemplantes ſplendorem, ictu valido cordis amittunt mentem. Vel cognità, inſanus dicit: *Tanta claritas ſuperfluit.* Vide Plin. *lib.* 4. *cap.* 7. etenim cum ſine mente inſaniæ ſit cogitatio, livoris cogitationes ſunt planè ſine intellectu.

Luc. 6. 11. *Quid invidùs?* Plin.

6 Modò intelligitur difficile Siracidis teſtimonium. *Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius.* Unde & quomodò ſui invidentia; ut mundo conſtet tam inſana irregularis, ſeu potiùs impoſsibilis nequitia? Invidebit, qui ſibi invidet; & non invidebit ſibi. Qui invidet, bono cupito caret: qui ſibi invidet, profectò poſsidet. Qua ergo lege ſi bonum non eſt alienum, claret invidia; vel bona ab invido arctè poſſeſſa, non propria? An quia livoris ſtudio, quod videtur habere, auferetur ab eo? An quia quæ fratris, ut ſui ipſius debet honorare dotes; & invidet impudenter dotibus fratris? Alia cogito in articuli propoſitum, ut lividus ſeſe videat, & infelicem ſtatum. Propter alterius inclytam famam, incidit in inſipientiam, deturbantem mentem, & deturpantem rationem, ut furiosè feratur pravus affectus, quò aliena gloria & ſplendoris plauſus. Ut poſſet ſibi invidere, congruit à ſe ſeparari; aliàs ipſe non eſſet, cùm eſſet ipſe felicitate & infelicitate: infelicitate, quoniam invidus: felicitate, igitur invidioſus: diciturque ſibi invidere, quin poſſit ullus invidere ſibi; quippequam cùm dementià vecors, inſipiens, deſipiens, furioſus ſit, præ livore ſtimulante, nonnumquàm eſt extra ſe. Ideo furit, & debacchando tabeſcit: equidem cùm tantùm habeat ſecum, ut invideat, deſipientem furorem; dumtaxàt valet optare phrenitidis plenitudinem. Deſignemus: igitur ut ait Claudian. 3. de *Conſulat. Honor.* v. 93.

Eccli. 14. 5. *Furioſus, deſipiens, eſt extra ſe.*

Claudian.
Eſt aliquod meriti ſpatium, quod nulla furentis
Invidiæ menſura capit.

7 Dicit Lucas ubi ſuprà. *Repleti ſunt inſipientià, & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Ieſu.* O dirum exitium! Deſipit invidia, ut inveniatur iniquitas eius ad odium. Chriſtus quid enim mali fecit, ut mortem ei inferendam cogitaret? Miraculum fecit inſigne. Satis pro cauſa livori: quænam liventi in inſidias acrior cauſa, quam in pectoris morſum circumſpicere prodigia? *Quidnam facerent.* Nocumenti erat propoſitum, de genere mali dubium. Videbant gloriam; & ante mortem, ut moreretur, cogitarunt enixè tol-

Ubi ſup.

lere

lere famam. Species invidiæ ſunt, ſeu flores radicis amaræ, *Odium, ſuſurratio, detractio, exultatio & afflictio*. Ita Gregor.Magn.in *Iob.* 31. cap. 17. & D. Thom. 2.2. *quæſt.* 36. *art.* 4. qui ibidem ſignat ut principium in livido diminutionem alienæ gloriæ: vel in occulto, unde oritur *ſuſurratio*; vel manifeſtò, unde *detractio*. Ut medium, *exultationem* in adverſis, ſi prævalere poteſt: & *afflictionem* in proſperis, ſi ſuperare non valet. Hinc uti terminum odium, quippe excellentis totis viribus conatur exitium. Hac de cauſa Paulus dum ex prodigijs & miraculis venerandam indicat famam, exponit omnem patientiam. *Patientiam* & *omnem*, quorsùm? Pende ramos invidiæ, atque odium execrabile terminum, & cacuminis faſtigium. *Contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones inter vos*. Non mirum ſi tot hoſtilitates propter facta prodigia; quòd Paulo penitùs neceſſaria tota patientia.

Rami invidiæ.

Ubi livor, perit honor.

2.Cor. 12.20.

8 Fecit ergo Chriſtus præfatum prodigium, & Phariſæi cogitantes in ultionem, invidiæ eximium invenerunt modum ad exitum: igitur cùm illis videretur inſigne nefas adverſus religionem, vel miracula patrare in Sabbato ad proximorum ſalutem; ut dedecus miraculum imponitur, quod illis uti inſipientibus grande crimen videbatur. Plectere miracula, erat omninò inſipientia. Non erat crimen, ſed ſub criminis colore tolli cupiebant miraculis ſpectabilem. Fovebant lividi implacabile odium, & zeli larvà optatum habebant exitum: etenim cùm hominis mirabilis ſplendore virtutum, virtute miraculorum ſatagerent mortis crucis; haud ſatius nanciſci quibant, quàm ſpecie religionis. Hinc perpropria imago Invidiæ (præter deſcriptionem factam ab Ovidio, lib.2. *Metam.* fabul. 12. & Virgilij graphicam in ſuis *Phalæcis*, quam videſis in Chartar. in *Fortuna*, fol. 312.) apud Læliun Biſciol. Tom. 2. *Horar. ſubſeciv.* lib. 14. cap. 3. Sedebat in ſolio marcida, exanguis, coſa, virulenta: currus in triumphum, Furor: equi Timor, Tremor, Pavor, & Dolor. Ornatus pictus, ſine zona pectus, & cæſaries ex aſpidibus, mordens coronam, & intendens obliquè, perversè in volantem Famam; cunctis oſtentans ubera, quibus plena, cum ab humeris penderet pro vento textili, umbra. Epigraphe ex alijs & præcit.AA.

Et religionis ſpecie.

Imago Invidiæ.

Sic quiſquis furit, invidetque ſorti,
Teſtatur gemitu graves dolores;
Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies denudat oſſa,
In virus habet ubera putria:
Vivit pectore ſub dolente vulnus.
Succeſſus hominum videt ingratos.
Ridet, dum obvij pravi dolores.
Pectora virent felle, veneno:
Inficit tabe, ſi famam videt.
Mordet quodcumque, ſi lucet decus.
Ita pus triumphat, ſed tamen corruit.

Læl. Biſciol.

9 Signa profectò pectoris lividi, toxico tabidi: & licèt multos lactet invidia, uvera ſanè videntur impropria; quippequàm cùm his deſignetur charitas, haud forma invidiæ, ſed omninò deformitas. Habet ornatum pictum, & ubera oſtentat dumtaxàt propter ornatum. *Lamiæ nudaverunt mammam*, ut tutiùs pectoris exercerent iram. Si, quæ in imo cordis latent, luci pateſcerent; omnes præcipites fugerent. Lactandi ſunt in dolum, licèt alienà ſpecie; ut detur locus præcogitatæ ultioni: & charitatis adinſtar denudat mammas, dum in ruinam ſubornat cordis inſidias; quoniam nonnumquàm ſortitur effectum venenum pravi livoris, ſi diſponuntur in captum velamine charitatis. Quem non moveret in Salvatoris plauſum, factum in templo prodigium? Quos mordebat invidentia, & impellebat vindicta; cogitantes & colloquentes adinvicem, quid in Salvatorem facerent. Repleti ſunt livoris inſipientia, charitatis & zeli fingentes ubera; quaſi iuris illorum muneris eſſet, plectere leges frangentem, atque avitam profanantem religionem. Pictus erat ornatus, & pectus vomebat virus; ut caderet qui florebat prodigijs, & niſi ab ipſis, extollebatur mirabilis: alea iacta eſt, & prævaluit pravum cor; quippe numquàm fruſtratur livoris ictus, ubi furens invidia videtur zelus.

Thren. 4.3.

Sub velamine charitatis, virus livoris.

10 Conditionem huiuſmodi doli cognovit & perſtrixit zelus cum charitate Bernardi. *Invidià* (ait de *Interior. domo*, cap. 33. n. 75.) *Deus offenditur, proximus læditur, animus affligitur. Cum mala ſit omnis invidia; peſſima tamen eſt, quæ ſub ſpecie ſanctitatis, ſuas exercet iniurias. Sæpe enim, quando ſævit in proximum ex vitio iracundiæ, ex veneno invidiæ, fingit ſibi cogitatio quòd faciat zelo iuſtitiæ. Omni ferè hora quid ab illo fieri, conſiderat, & tacità cogitatione illum accuſat. Surgunt cauſæ quotidiè innumeræ, quæ culpabilem oſtendunt: occurrunt rationes, quæ ut reum eſſe puniendum, convincunt. Creſcit ſæpe conſque malum, ut apud Deum ſe credat obnoxium illum, niſi ſeverius corripiat, & de ſua perverſitate redarguat. Uſquequò, ait, illum talem tolero? Conſentire ei comprobor, ſi eum non corripio: conſentiens autem, Deum offendo. Corripiam autem eum, ne Deum offendam. Nihil enim pro mea, ſed pro Dei iniuria ulciſcenda, totum facio: imò ſic illum ſibi reſtituam: proximum enim corrigere, & caſtigare, non eſt proximo nocere; ſed prodeſſe velle. Sic ſe apud ſe loquitur maligna cogitatio. Excæcavit eam malitia ſua. Putat odium ſuum amorem eſſe; & iniuria iuſtitiam exercere. Conveniunt undique huiuſmodi malignæ cogitationes ad mentem, & fingunt ſe in obſequium Dei convenire, non autem odium ſuum exequi velle.* Siccine iudicium? Proh nefas & dolor! Superi, quò perveniendum? Iterùm equus Durius titulo religionis? Denuò bos Phalaris larvà legis? Neceſſe eſt, ut veniant ſcandala, & invidia præbeat inhiantibus ubera: ſiquidem flamma ferventis in pectore ficti zeli, eſt furor præceps & cæcus ardor invidiæ.

Occupationes eius.

Bern.

Zeli larvà ſtimulatur invidia.

11 Breviùs expreſſit Benedictus glorioſiſſimus Pater. Monet ſtudentem perfectioni iuſtitiæ, *Zelum & invidiam non habere*. Eſt Hendiadys: hoc eſt, zelum ex invidia, ſive zelum invidentem non habere: Ita *Regul. Sanct.* cap.4. ſiquidem multa ab invido & oſore venena cordis deaurantur titulo legis; quaſi Dei eſſet cauſa, quæ introrsùm inſatiabilis vindicta. Ipſe notat ibid. *cap.* 72. *Eſt zelus amaritudinis malus, qui ſeparat à Deo & ducit ad infernum.* Audacia prorsùm, zeli præ ſe ferre ſpeciem, & tota moles internam amaritudinem; ſicut ſumma inſipientia & deſipientia, quòd zeli colore, alteriùs cum Deo ſolicitetur coniunctio, dum per illum zelotes ſeparatur à Deo: quandoquidem ut excandeſcat animus, latet bile commotà in corde totus infernus. Vide dicta, *Tom.*1. *T.*6.*D.*6.*n.*5.& *Tom.* 2. *T.*4.*D.*2.& 3. Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto? Sicut novacula acuta fecit dolum, oſtentans pro Numine zelum, & exultante corde, quia non ſolùm valuit, ſed prævaluit in concepta vanitate: ſiquidem potens in iniquitate, velamine zeli ſota quaſi non eſſet Deus gloriabatur in malitia: collocato in fronte templi non zelo, ſed zeli idolo, ubi interiùs colebatur ſerpentium abominatio. Unde hæc & tanta potentia? *Poſuerunt ſigna ſua, ſigna:* inquit Pſalmograhus. Signa Dei leges ſunt: ſigna ſua voluntatis illegis: *Signa cultus ſacri à Deo inſtituta, ſuſtulerunt; ut idola, ſtatuas, profanos cultus, invehèrent, & ſua trophæa*: ſubdit Maluenda. Sua ſigna poſuerunt ſigna, ut prævalerent ſine nota peccata: etenim potentibus in malitia, ut oſtendatur poteſtas; ſignis Numinis leges, propria, diſſoluta voluntas. Sua ſunt, quippe idola, atque prolubij trophæa: & quæ ſua, non ut ſua oculis colentium patent; ut tutò faſtidij virus in lucem vomere poſſint: igitur venerabile ſub larva zeli, quod totum embolium & artificium invidiæ; quin de falſitate ſit pudor, quamvis demonſtretur error: quandoquidem ſi denudatur livoris corpus colorum; ſine ulla entitate ex voce cognoſcitur artificium. Dicit noſtra Tautologia. *Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio*. Scrutinium eſt curioſitas: Scrutari, malignitas. Caret ſanè vita crimine, ubi opus ſcrutatione: livideque deficiunt, non invento ullo peccato; quod curioſè atque malignè ſcrutantur ſcrutinio.

S. Ben.

Idem.

Tota flàma inferni in huiuſmodi fictione.

Pſal 73 5.

Maluéd

Ornatur ſignis ſanctitatis.

Pſal.63 7.

12 Vidimus invidentis figuram, iudicij formam: videamus ergo invidioſi, inviſi ſimul & cauſam; licèt, ut accinit ubi ſuprà Claudianus:

——Rabiem livoris acerbi
Nulla poſſit placare dies.

Detonuit in Davidem ob blandimen Saulis tota procella livoris; ita ut vicinis gentibus factus eſſet opprobrium, datus in ſubſannationem & deriſum: igitur aulici locuti ſunt vanitates, & dolos tota die meditabantur, diligentes verba præcipitationis linguà doloſà; ut deturparetur, quam adquiſiverat fama. Minimè patientià fatigabatur improbitas, quippe gliſcebat & graſſabatur iniqutias. Unde immeritò cùm ob merita, concutitur; ita immaculatus queritur: *Totà die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me.* Unde ergo confuſio, quando crimen non eſt modò? *A voce exprobrantis & obloquentis: a facie inimici & perſequentis*. Hæc crimina? Sanè: non ab entitate ſed à voce: equidem cùm eſſent inimici, contumelioſè detrahentes, exprobrantes, perſequentes: ſine crimine in dedecus, ſpargebant in vulgus criminum voces. Nemo, cuius non intereſt, veritatem vocis diſcutit: indicat ſine iudicio quod audit: & cùm ſit vox inimici, facilè aſſentitur voci; quoniam non credit, quin interceſſiſſet crimen, criminis exprobrationem. Hæc invidiæ artificia, ut

Claudian.

Pſal. 43 16.

Verſ.17

Invidentium artificium.

ut aliena florens laceretur fama ; maximè ſi cadit ſub poteſtate : etenim cùm in exitium, zeli ducatur colore ; ad ſpeciem corpus videtur ſceleris, & totum vox exprobrantis, obloquentis, hoſtilis perſecutoris. Hinc confuſio, verecundia & pudor, quin ſit voluntatis error, licèt ſit dolor : etenim cum vitia facilè ab audientibus credantur, & corda fingentium non explorentur ; in auctorato infulis honoris, præclaro meritis, ſedet altè verecundia, ſi modò lædatur fama, levi dedecoris umbrâ : cumulus quippe laudum dotium illuſtrium, convertitur in opprobrium, & vinis in deriſum.

Unde ex dedecore verecundia, licèt iniuſtè lædatur fama?

13 Os ergo abundat malitiâ, ut introducatur ſaltem vocibus infamia, quæ ut Plautus in *Perſa*, Act. 3. ſcen. 1. v. 27. ait:

Plaut.

—Infamia immortalis eſt
Etiam tunc vivit, cùm creditur mortua.

Non egreditur ſemel ingreſſa ; & ut lateat vafrum pectus, tota die lingua callidè concinnat dolos. Hinc idem dicit : *Conturbatus ſum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.* Nil mirum, ſi cordis conturbatio, ex quo natus fronti pudor: etenim licèt ſit vox & ab inimico egreſſa, dedecoris manet nota ; vulnuſque exprimitur pectoris, quælibet umbra ſplendoris. Pende : *A voce inimici, & à tribulatione peccatoris.* Unde peccatori tribulatio, quæ ſatiùs congruit afflicto ? A voce, qua intendit infamiam, & ut inimicus præclari infeſtatur gloriam : etenim cum ex voce eius conſtet commentitia iniquitas, quin ulla iniquitatis ſit veritas; tribulatus ſemper eſt, ne cognoſcatur tamquàm inimici vox. Hac de cauſa additur iniquitas ſuper iniquitatem, color ſupra colorem, ſpecies ſuper ſpeciem, ſuper fucum fucus, ſuper dolos dolus; nec comprehendantur in ſuperbia ſua, perfectâ zeli atque religionis larvâ : quippequàm conterentur livoris artes, ſi voces inimici obloquentis dumtaxàt pateſcunt voces. Quapropter in dolos fœcundum concutit pectus : habet ingenium livoris

Pſal. 54. 4.

Quanta lividi ſollicitudo, ne impoſturæ odoretur cogitatio!

Mille nocendi artes

Virgil.

Pſal. 30. 15.

14 *Loquuntur adverſus iuſtum iniquitatem in ſuperbia & in abuſione.* Genebr. & Maluend. ex Hebr. *Loquuntur perverſitatem, quæ infigit notam infamiæ in deſpectum, veteratoriè, atrociter, tumidè cum faſtu.* En potentium propoſitum, & poteſtas tenebrarum. igitur cauſâ honoris, & veneratione dignitatis, modò ſuperiori dotibus, faſtosè inurant infamiam, dicunt audacter quicquid venirêt in buccam: ita in fatuati poteſtate, in obſequium ſuperviæ; ut novum veniat in mentem, in mentem venire poſſe, fotâ impudentiâ & audaciâ, ſubditorum reverentiâ : etenim modò hiſcat conſcientiæ & innocentiæ modeſtiſsima libertas ; adiatrephiâ & abuſione prodit meditata iniquitas: impoſturæ quippe humillimam purgatione evacuationem, dicunt honoris illæſi deſpectam auctoritatem : tuncque animi perverſitate, poteſtatis ſeducuntur abuſione ; ſiquidem zeli ſpecie criminis ſignant ſpeciem, quoniam volunt, vel vellent videre crimen. Veteratores ſunt candida vertentes nigra, quantumvis cognoſcant candida : tumidèque, & ridiculo atrociter faſtu abutuntur ſuperbiâ; quia dicunt eſſe, quod vellent, & nullo modo quod vident : igitur ex vehementia conceptæ perverſitatis ; quæ vident, vident iuxta deſideria cordis. *Loquuntur adverſus iuſtum iniquitatem : perverſitatem.* Si iuſtus, innocens eſt ; ſed illorum pravum cor, intendens in innocentis infamiam, atque dedecoris notam ; quoniam vident meritis ſuperiorem, atque dotibus inſignem : iniquèque locuuntur, quia iniquè loqui non poſſunt : etenim artificio perversè maculant famam ; vocantes iniquitatem, quam cognoſcunt innocentiam. *In ſuperbia & in abuſione.* Abuſio eſt interpretatione verbi : ſuperbia in abuſa poteſtate. Pingunt & fingunt, quod volunt: quod vellent, dicunt: & in aſſertionem maculæ, utuntur ſemper abuſione ſuperbiæ ; quippe faſtu innocentiam deſignant ati peccatum, tanquàm in excuſationem ullum non eſſet effugium, evaneſcente præcogitatâ culpa, quæ inimici ſolùm vox, atque nihilum præterea.

Genebr. Maluéd

Ars in difamatione, ut quod nullum, pateat crimen.

15 *In abuſione.* Quid abuſio, ut innocenti ita gravis tribulatiò, atque perverſitas livido? In nulla ſede moratur, nec gaudet quiete etſi propter livorem uratur igne. Dicit Manilius d. *lib.* 4. cap. 2. à v. 70.

Quòd ſi quem ſanctum videt caſtumque probumque
Garrulitas odioſa datur, linguæque venenum,
Verba maligna novas muſſitantis ſemper ad aures
Crimina per populum populi fert ore bilingui.
Ardentem medios animũ libet ire per ignes.

Manil.

Objiciuntur lividorum corda & officia in alienum dedecus ; verùm à Davide præ-

figitur ars & modus. *Diminutæ ſunt veritates à filijs hominum* (inquit) qui propter affectum aut faſtidium mendaces in ſtateris. *Diminutæ*? Quomodò veritates diminuuntur, & veritates ſignantur ? A perverſitate livoris, malignitate invidentis. Veritas ſimplex eſt, & indiviſibilis. Patet iniquitas, ubi dividitur veritas. Quælibet res duas anſas habet : tolerabilem unam, intolerabilem aliam. Iudicatur præut videtur, & affectu quo concipitur : iuxta modum affectus interpretatur : & cum bona ſit, ſi aſpicitur benè, & prava appareat, ſi ſuſcipitur malè ; ægrè fertur, ſi à vidente veritates diminutæ: ſiquidem dum objicitur opus, aut volatile verbum : ſumit in calumniam malignus pravitati neceſſarium. Non dicit veritatem, ſed ſpeciem : non quod demonſtratur, ſed quod concipitur: unde cùm in opprobrium ignominioſum concipiat iniquitas, perversè patet diminuta veritas; quo vulnere minus eſſet doloris, totam penitùs infitiari, quàm diminuere : igitur diminuta ad fidem criminis, habet colore & colore ſpecimen veritatis. *Variæ, diverſicolores, fucatæ, infectæ ſunt veritate.* Iuxta huiuſmodi fucos, lividus inſidiosè efformat dolos, retorquens veritatis ſpeciem, iuxta eius diminutionem, malignitatis propoſitum, ubi in veritate diminutâ totum diverſicolori falſum : etenim diminutæ veritates, non veritates, ſed veritatis colores. Colorem ſuum habet veritatis candor : non habet, ubi verſicolor. Haud eſt veritatis forma, ubi veritas diminutione fucata. In veritatis candida ſimplicitate, nimium ne crede colori : quandoquidem ſi colorem imbuit invidentis furor ; in pictura veritatis neque veritatis color.

Pſa. 1.2

An maius ſcelus, & cur veritatem diminuere, vel infitiari?

Maluéd

Tollite fraudes, removete bilingues
Inſidias, & verba doli ſpirantia virus:

Claud.

Ut canit Claudianus, de *Bell. Gildonic.* v. 284. Tunc enim ſine diminutione veritatis apparebit amabilis candor, & benemeriti devicto livore inæſtimabilis honor.

16 Audiatur Stoicus erga iudicium, ut eius ſemper præclarè cunctorum reſpondentis expectationi, non credatur opprobrium. *Narrata non debemus citò credere* (inquit, 2. *de Ira*, cap. 22. & 29.) *multi ementiuntur, ut decipiat : multi quia decepti ſunt. Alius criminatione gratiam captat ; & fingit injuriam, ut videatur doluiſſe factam. Eſt aliquis malignus, & qui amicitias cohærentes diducere velit. Multoties cauſa iracundiæ opinio iniuriæ eſt ; cui non facilè credendum, nec apertis quidem manifeſtiſque ſtatim credendum; quædam enim falſa veri ſpeciem habent.* Sic enim veritates diminuuntur, quia diverſo aſpectu atque colore videntur. Cæterùm dum denudatur malitia, ita tranſparentia, pellucida veſte veritatis obijciuntur mendacia, & virulenta colorantium viſcera ; ut in veritatem conficti, fucati criminis, ad aſſenſum & iudicium nec veritatis ſpecies. Obnoxij ſunt huiuſmodi improbitati, qui cognoſcunt nihil eſſe, & ut aliquid in aliquem ſint, lenocinantur Principi, cuius auxilio vel in criminibus tuti. Unde Aglauros invidiâ concitata, viſâ ſorore glorioſâ, ut accinit Ovid. 2. *Metamorph.* fabul. 12.

Senec.

Ubi lividi cognoſcitur furor, impoſturæ neque color.

Sæpe mori voluit, ne quidquam tale videret
Sæpe velut crimen rigido narrare Parenti.

Ovid.

Seneca, *Epiſt.* 105. *Huius incommodum & artes* (ait) *eorum & amicitiæ, qui apud aliquem potentem potentes ſunt, quibus applicari expediet, non implicari ; nec pluris remedium, quàm periculum conſtet: maximè cùm te homines ſcient, quem offendere ſine peccato poſſint.* Quo non procedet ambitione ſubtilis improbitas, ubi ſicophantiæ vagatur impunitas, & diminutione veritatis electa, lividi Superioris conciliatur ingratiſsima gratia ? Quicquid cogitat nevum inclytæ famæ, velut crimen rigido vult enarrare Parenti: & dum veritatem coloribus minuit, malitiam auget; quippequàm refert veritatis ſpeciem, ſed nequaquàm veritatem. Quid ergo inde ? Totum mendacium à ſimplicis veritatis diminutione : etenim in crimen cogitata deficiunt patulo dolo ; ſi iudices adſunt ſcrutantes ſcrutinio.

Senec.

Quæritur auctoritas, ne corripiatur malignitas.

17 Totum, uti fictium, florentem gravat, ſed ni fallor, fingentes meritò vexat. Unde Alexander dixit apud Curtium, *lib.* 8. *cap.* 12. *invidos homines nihil aliud eſſe, niſi ipſorum tormenta.* Bernard. d. *Invidia* (ſubdit) *quamvis ſemper non poſſit, erga quem ſævit, proximum ; ſemper torquet poſſeſſoris animum.* Haud hoc crudele tormentum, invidioſi felicitate ſolatium. Maiora percipit, ubi ignominiam retorquet. Fama inter infames infamia eſt: infamia inter illos gloria. *Qui ad æternam felicitatem ducitur, continuâ hìc adverſitate deprimitur. Pro veritate contumeliam lucrum putat* (ait Gregor. Magn. lib. 10. in *Iob*, cap. 16. & 17.) *deſpicabilis cernitur, gratiâ indignus æſtimatur : virtutibus emicat, vitæ meritis coruſcat, honorari metuit, deſpici non refugit, mentem ad patientiam præparat ; & erectus*

Curt.

Bern.

Fama inter infames ignominia.

Gregor. Magn.

iuſtitiâ, de perceptis contumelijs exultat. Ita ergo dum derogatur, creſcit detractione fama, & invidentium invitè diſpaleſcit ignominia. Ut aſtruam afflicti proferam teſtimonia; ne ut ſuccinit Statius, 2. *Achili.* v. 278. videantur patienti

——*Mœſta ſolatia.*

Statius.

18 Hæc igitur preſsi Davidis auditur vox: *Opprobrium inſipienti dediſti me.* O mentis vulnus! Sed leviter feret animus, dum figitur cordi telum; quia non prudentis, ſed inſipientis opprobrium: quandoquidem demonſtrans lividus iram, ut polluat dedecore famam; ſuam oſtendit deſipientiam. *Ego factus ſum opprobrium illis.* Factus omninò mirabilis: minimè eſſes, ſi placeres illis. Illis opprobrium, non alijs. Maior fama illis opprobria: claret malignitatis ignominia: igitur quod ſupereminens meritum, dum eſt opprobrium illis, patet illorum: *Odiſti obſervantes vanitates, ſupervacuè.* Hebr. *Vacuitates nihili & mendacij.* Æmuli obſervat. Obſervent. Quod nihili, ſcrutantur: ſcrutentur. Gratulare: totum malignum ac curioſum ſcrutinium, dicit ſine entitate fictum mendacium: ſimulque oppreſsis in æſtimationem meritis; cerebri, linguæ & invidiæ vacuitates. Quænam honori ſenſibiliora vulnera, quam *verba præcipitationis, lingua doloſa*? Haud tuus eſt dolus: cuius eſt dolus: eſt vulnus. Tibi plauſus: ſiquidem verba præcipitationis indicant illos è poteſtate furentes. Reſpiciunt *in vanitates, & inſanias falſas.* Tibi conſulunt: quas notant ut inſanias, aſſerunt fictas: ſignant dementias, ſed falſas; illorum phantaſiæ veras: etenim in dedecus inaniter confingentes mendacium; præ ſe ferunt in opprobrium vaniſſimum cerebellum. Ridendi ſunt, imò irridendi.

Pſ. 38.9 — Pſam. 108.25. — Pſ. 10.7 *Quicquid dedecoris ab invidis molitur, in illos retorquetur.* — Pſ. 51.6 — Pſ. 39.5

Sic inter indomitos ſine noxa ſæpe leones,
Luditur.

Thom. Mor.

Livor eluditur, & quæ cogitabit, invitè patitur. *Confuſam vitam & perturbatam impotentes agunt: tantum metuunt, quantum nocent*: ait Seneca, *Epiſt.* præcit. In ſe torquent, & retorquent iacula poteſtates, qui modò gloriantur iniquitate potentes; ut in iniqua livoris curioſitate ſuperabundet malignitas & crudelitas. Hiec Biſciola, d. *num.* 34. ſuccinit.

Invidus ipſe ſibi miſer eſt, propriumque vorari
Et iecur, & mẽtes lacerat, comeditq́; furore:
Et quoties loquitur, latitans vomit ore venenum.
Riſus abeſt, triſtius gena pallore nigreſcũt.

Læl. Biſciol.

DIDASCALIA II.

Summa felicitas homini, ex Chriſti nativitate.

1 NOnnumquàm aliquid novitatis in ſtudio divini amoris; ut ardeat novis prodigijs exæſtuans hominis cor, quod ſpiritu ſcrutatur etiam profunda Dei: etenim ſi ſtudia eius accipimus, atque corde retinemus; ſciemus in ſchola ſublimioris charitatis, quæ in Verbo incarnato, à Deo donata ſunt nobis. Qui in huiuſmodi arcana myſteria ſæculari ſcientiâ accedit, ſcrutando dediſcit. Sanè ſcrutando ſcrutationes deficit: igitur cùm facta in incarnatione tot mira, & in temporali nativitate clara miracula; haud comprehendere valet humanus, eſtò vigil, intellectus, quomodò in carne Dei filius, pauper & cæcus & nudus. Hæc hùc promiſſa, *Tautolog.* 1. *D.* 6. in quorum propoſitum, videnda Didaſcalia. Hìc enim oſtendendum, quomodò dum apparet in ſimilitudinem hominum, apparet nudus: cum ſplendore luminum cæcus; & in ſtuporem orbis, ſimul in unum dives & pauper. Proſper, de *Provid.* v. 516.

Pſ. 63.7 *Quę naſcente Chriſto, demonſtrationes amoris.*

Rex ille & rerum dominus, ſed pauperem egit,
In ſpecie nec veſte nitẽ nec honore ſuperbus

S. Proſp.

2 De claris Oratoribus Quintilianus in *Dialogo*; vel ut alijs arridet, Cornel. Tacit. *Quò ſordidiùs* (ait) *& abiectiùs nati ſunt; quòque notabilior paupertas & anguſtia rerum naſcentes, eos circumſteterunt; eò clariora eloquentia utilitatem exempla dederunt: ſine commendatione natalium, ſine ſubſtantia facultatum egregij.* Multifariam multiſque modis olim locutus eſt Dominus: *noviſsimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio* (inquit Paulus) *quem conſtituit hæredem univerſorum.* Filius Sapientia Patris loquitur, cùm nobis ut noſter naſcitur, & in præſepio deponitur. Ita pauper? Ita. Siccine commendatur eius divina ſapientia: igitur à ſe egregia hominibus exempla virtutum, & nequaquàm commendatione natalium; cùm mater-virgo, quia locus non erat in diverſorio, eum ſolicita collocaſſet in præſepio. Siccine pauper loquitur: verùm quorſùm, ut eius audiamus verbum, Pater conſtituit hæredem univerſorum? Qui hæ-

Quintil. *Pro nobis pauper.* — Hebr. 1. 2.

hæres cunctorum, ditiſsimus. Unde ergo dominus omnium pauperrimus? Ex amore in homines, quibus loquebatur in aſſumptione carnis. Nihil habentem naſci pauperem & egenum; erat conditioni neceſſarium. Aliquid novi nobis loquitur, dum qui dives pauper naſcitur; ut cùm homines viderent, eius fidem dilectionis agnoſcerent: etenim cùm omnia haberet, univerſis uti poſſet; excedit amoris fidem, quòd pro nobis dives eligeret paupertatem. Pende emphaſim verborum Pauli: *Conſtituit hæredem univerſorum.* Hæredem? Cunctorum habet, quæ in terris & in cœlis poſſeſsionem. Eſt univerſorum dominus. Omnia dedit ei Pater in manus. Quomodò hæres, in cunctis divitijs locuples? An quia quanto tempore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit dominus omnium? Nullo modo. Sublimior amoris intuitus, licèt ſit, tamquàm infans, ætate parvulus. Hæres quandiù hæres eſt, nihil habet in paterna bona niſi ius: & cùm Chriſtus naſcens haberet omnimodam dominationem, univerſorum Paulus vocat hæredem; ut clareret quanta infantis dilectionis demonſtratio, ubi pro hominibus homo reclinatus in præſepio: igitur orbem poſsidens, illis ita pauper apparuit; quaſi in cœlo & in terra nihil haberet. Ita calcatus faſtus: viſuſque

In quo huius paupertatis claritas?

——*Pauper in urbe Deus.*

Ovid. 1. *faſt.*

3 Non eſt neceſſaria paupertas, ſed paupertatis ſtudioſa voluntas, ut homines traheret, cùm ad illos veniret; & reſponderent corda, audientes eius amoris ſtudia: quandoquidem qui miniſtros habebat Angelos, & regnabat beatiſsimus ſuper cœlos; ex aula regia cœlorum, in terris, quò caput reclinaret, tantùm haberet præſepium, & obſequium animalium. Paupertate illius ditamur, atque felices efficimur; qua demonſtrat amoris ſtudium, & quãtæ deliciæ amanti verſari cum filijs hominum: ſiquidem cùm eſſet dives; præ dilectione, pro hominibus opibus (natus orbi) noluit uti. *Vidiſſes* (infit Marc. Senec. *Controverſ.* 6.) *tectum pannis corpus: omnia membra vinculis preſſa. Si poſſent homines, ſibi ſortem facere naſcendi; nemo eſſet humilis, nemo egens: unuſquiſque felicem domum invaderet.* Meritò *ſerm.* 9. de *Nativit.* exclamat Auguſtinus: *O omnipotentia naſcentis! O magnificentia de cœlo ad terram deſcendentis!* Potuit filius Dei eligere ſortem naſcendi; ſed trahebatur humanæ naturæ amore. Voluit eſſe humillimus: voluit eſſe egenus. Minimè felicem, anguſtam domum elegit: tugurium minimè abhorruit: equidem cùm per ſtudioſam propter homines diligeret paupertatem, ut demonſtrare valeret verum amorem; effulſit abundè flammis, flagrans dilectione pectus, dum apparuit, quoniam voluit, in præſepio reclinatus, pannis involutus, tecto humili, domo deſpicabili, ac ſolicitudine puerperæ Virginis-matris, toto corpore preſſo faſciarum vinculis.

M. Senec. — Auguſt. *Et dilectionis maieſtas.*

4 *Non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum.* Alapid. *Claritas, decentia, forma. Ita Chriſtus naſcens.* Sanctius in *Paraphr.* ſubdit: *Si habitus & aſpectus deſideratur, quo hominum maximè capiuntur oculi, longè à Regum & Principum apparatu.* Nemo ut ille poterat exhibere apparatum maieſtatis, in ſplendorem ſuperioris generis. Poterat rogare Patrem; qui in obſequium miſſurus ſtatim pluſquàm duodecim legiones Angelorum, ut noteſceret nobilitas, generis claritas, perſonæ decentia, atque Principatus forma; cùm eſſet Rex Regum, & Dominus dominantium. Cuncta hæc ſpecimen eminentis celſitudinis, ſed non exceſsivi amoris, quo ductus de cœlo deſcenderat, carnem hominis aſſumpſerat propter hominem; atque nimiam charitatem: quæ quidem ita ex nativitate nimia; ut formæ carne latentis, lateret omninò forma. Nullum cœlicum cœleſti patebat obſequium: totum ingenij charitatis ſtudium: quo ſic paupertate ornatus, ſine decentia decorus; in præſepio collocatus, fulgebat dives ſed inops: etenim cùm eſſet dominus omnium, diſpenſatorque gazarum. Filius Altiſsimi, & candor lucis æternæ; in conditionis ſplendorem, atque matris claritatem, illius in terra naſcentis, in commendationem tantæ mirabilis maieſtatis; nullus decor: nec ſpecies. *Et vidimus eum*: addit Evangelicus Vates. Quid quod videretur? Summum, quod pro hominibus pauper, dominus omnium. Summum, excedens fidem, tantus exceſſus charitatis in hominem: dicitque *Vidimus eum*; quippequàm ſtupet cor, ſi videretur, quod impoſsibile hominibus videbatur. *Vidimus.* Filius Dei habebat gloriam, homo conditionis lapſæ naturæ miſeriam. Gaudebat in Patris ſinu delicijs Patris, dum homo in vinculis ferreis. Perfruebatur divinæ eſſentiæ decore, ſplendore, maieſtate, claritate, celſitudine; dum homo gemebat ſub dæmonis poteſtate. Liberare præ dilectione voluit & ſemen Abrahæ in propoſitum apprehendit.

Iſai. 53. 2. — Alapid. — Sanct. — *Ex qua maieſtati nec ſpecies.* — *Quò eius externa paupertas extrema charitas.*

dit. Eſt aliquid ultra? Eſt. *Ibi agnoſcitur* (inquit Bernard. ſuper *Miſſus eſt*, Homil. 2. n. 9.) *longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana.* Semetipſum humiliavit, & pauperem vitam egit: igitur occulta divitiarum claritas, ut homo haberet divitias; blandimine amoris, in obſequium eius exardentis voluntatis; quandoquidem in carne exuit totius maieſtatis ſplendorem; ut homo nanciſceretur ſplendoris maieſtatem. Infrà à n. 14.

Bernard,

5 Contraria videntur exponere Evangeliſtæ. Apud Lucam Angelus dicit Matri concepturæ Verbum divinum incorporeum in corpus: *Hic erit magnus.* Ubi exinanitio fit, celſitas planè non eſt. Quo abſconditur magnitudo non videtur. Ioannes Lucæ concors: *Vidimus* (inquit) *gloriam eius.* Unde eius elucet gloria, ſi carne velata? Carere decoris dignitate, eius erit ſpeculum ſummæ gloriæ? Utique. Hoccine inſigne cogitavit amor, ut naturæ deformi retribueretur decor. Pauper venit ad illam, qui plenè dives: humilis, qui præcellens: egenus, qui magnificus: exiguus qui magnus: contemptus, qui decorus: debilis, qui fortis: terrenus, qui cœleſtis; & ſummiſsæ conditionis, qui ſublimis: eiuſque dicitur gloria, huiuſmodi abiectionis inſignia; quia ſumma amoris gloria, gloria ac maieſtate in præſepio carere, modò totius maieſtatis ſtemmata glorioſè ſedeant in homine. Semetipſum enim, carne aſſumptà, exinanivit, præut amavit; apparatu maieſtatis occulto, & amore cordis, in occultatione maieſtatis, oſtenſo, dum in præſepio ſine decore iacuit; ut homo, cui ſimilis naſcebatur, non iaceret: & quod non gloria, nec gloriæ in paupertate tanta, eius dicitur ſplendidiſſima gloria; quoniam cùm naſcens homini, eius dumtaxàt conſulat ſublimitati; flocci facit, modò reſtituat naturæ humanæ decorem, videri in eius natali neque in decoris ſpeciem. Sic eminet magnus, ubi magis ſummiſſus, inops, pauper, egenus. Sic eſt magnus, ubi minus: etenim maior amoris gloria, quandiù pro hominibus nulla: tectà quippe velamine carnis, maieſtate, ac claritate ſupremi Regis; enituit cum ſplendore ſumma magnitudo amoris.

Luc. 1. 32.

Ioann. 1. 14.

Eius amplisſima gloria, quando pro hominibus nulla.

6 Cùm Solem paritura eſſet Latona, ſeu Phœbum; qui patrem habuiſſe Deum, & matrem, humanam fœminam (finxit cæca Gentilitas) non habuit quò Solem in lucem ederet: diximus *Tom.* 3. *T.* 14. *D.* 3. *à n.* 3. *Tom.* 4. *T.* 10. *D.* 2. *à n.* 3. Non habuit ergo locum, & extra domum propriam edidit partum. Quæ neceſsitas videatur matris, ex partu & loco claruit propoſitum Solis. Unde Tibullus, *lib.* 2. *Eleg.* 3. à v. 32. accinit:

Sol in antro recès natus, à matre ſitus.

Nota loquor: regnum ipſe tenet. Quid ita cogit?
Nempe amor in parva te iubet eſſe caſa.

Tibull.

Dicam cum Pindaro, *Olymp.* Od. 1. v. 45. *Supra veram orationem ornatæ mendacijs varijs, decipiunt fabulæ.* Haud decipient tamquàm umbræ obvoluto ſplendore, acceptà cogitatione de amore Solis iuſtitiæ: etenim quod videtur ſine delectu fortuitum, erat eximij amoris ſtudium. Virgo, ut ſingulariter mater, Solem de cœlo concepit (videſis in *Ephemerid.* 21. *Septembr.* n. 5. ex Photio & Bulenger. & dicta hìc *Tautolog.* 5. *D.* 1. *n.* 14.) *Impleti ſunt dies, ut pareret; & peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio; quia non erat eis locus in diverſorio.* Ita Sol, qui moderatur cœlum, dum naſcitur orbi? Regnum ipſe tenet & regni eius à diebus æternitatis, non erit finis. Ita ille & in ſtabulo? Fecit & inſtruxit erga humanam conditionem, quam univerat dilectio. Illius erat terra & plenitudo eius; ſed erat Sol flammis inextinguibilibus amori addictus. Unde ſine radijs, ſine inſignijs ſplendoris, quibus natus in cœlo; natum è virgine in terra, amor exiguà iuſsit habitare caſà.

Pindar.

Virgo fecit, quod Gentilitas finxit.

Luc. 2. à 6.

7 Caſulam cunaſque Romuli ſervavit Roma, quouſque natus eſt Chriſtus, uti obſervat Baronius in *Apparat. Annal.* n. 24. ex Halicarnaſ. 1. cap. 4. in venerationemque habuerunt cives. Ovid. 3. *Faſtor.* v. 173.

Cunæ & Romuli caſula, Romano rum gloria.

Quæ fuerit noſtri, ſi quæris, regia nati,
Aſpice de canna, ſtraminibuſque domum.
In ſtipula placidi capiebat munera ſomni:
Et tamen ex illo venit in aſtra thoro.

Ovid.

Seneca Pater, *Controverſ.* 6. *Inter hæc* (inquit) *tam effuſa mœnia, nihil eſt humili casà nobilius. Potes obiurgare Romanos, quod cum humilitatem ſuam obſcurare poſſunt; oſtendunt: ſed hæc non putant magna, niſi apparuerit, ex parvis ſurrexiſſe.* Etiam, *Controverſ.* 9. ſubdit: *Colit in Capitolio caſam, victor omnium gentium, populus; cuius tantam felicitatem nemo miratur.* Symmach. contr. v. 1107. Prudentius, & Tibull. *Eleg.* 6. v. 10.

M. Senec.

Ipſa caſas fragili texat gens Romula culmo,
Sic Regia fœno
Et ſtabant humiles in Iovis arce caſæ.

Prudent.
Tibull.

Aſtruit quoque Vitruvius, *lib.* 2. cap. 1. *Athenis, Areopagi Antiquitatis exemplar, luto tectum. Item in Capitolio Romuli caſa, ſtramentis tecta.* Virgil. 8. *Æneid.* verſ. 654.

Romuleoque recens horrebat Regia culmo.

Virgil.

Petronius in *Satyric.* à fol. 80. *Carm.* 30. à v. 7. accinit:

Conſervabat opes humilis caſa:
At paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoque luto.

Petron.

Alia cum alijs miris, in die natali Salvatoris in orbe patratis, congeſsi in *Ephemer.* die 25. *Decembr.* De præfatis cunis etiam, quas in noſtrum articulum graphicè deſcribit Ovid. 1. *Faſtor.* à v. 199.

——— *Caſa Martigenam capiebat parva Quirinum.*
Etſi maieſtas convenit ipſa Deo.
Iupiter anguſtà vix totus ſtabat in æde:
Inque Iovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Nec fœnum capiti ſuppoſuiſſe, pudor.

Ovid.

8 Hæc principia Romani imperij, & etiam orbis Chriſtiani. *Chriſti natalis* (ait Baron. *Ann.* 1. num. 5.) *nobiliſsimum monumentum, ex ligno confectum, nullaque argenti vel auri cælaturà contectum, poſt multa tempora inde tranſlatum, Roma poſsidet: eoque multò feliciùs illuſtratur, quàm tugurio Romuli; quod intextum ex ſtipula, eorum Maiores ad multa ſæcula de induſtria conſervarunt.* Ferè eadem Halicarnaſeus de cunis Romuli, ut videndum, vità comite, loc. cit. Modò in Didaſcaliæ articulum. Maieſtas convenit ipſa Deo, ſed terræ natus iacebat in culmo, capiti ſuppoſito fœno. Hæ univerſorum domini cunæ, ſpatio anguſtiore, quò vix totus ſtabat in æde. Non ita Sol in cœlo, cuius Regia riget auro. Ovid. 2. *Metamorph.* fab. 1. ſuccinit:

Chriſti præſepiū Romam tranſlatum,

Baron.

Regia Solis erat, ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo;
Cuius ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat,
Argenti bifores radiabant limine valvæ.
Materiam ſuperabat opus

Ovid.

Frondibus ornatus nunc, ubi cœlorum capitolia gemmis? Ubi centrum ſplendoris, paries culmo paleæ vix ſatiatus inanis? In ſtipula placidi capiebat munera ſomni. Hæc ſanè noſtri, ſi quæris, Regia nati. Ita orbis imperij apparatus? Materiam ſuperabat amoris opus: etenim ſi paupertas in ſtabulo obijcitur, ab amore divite meditanter cogitatur; ut ergo genus humanum adipiſcatur, quas non noverat divitias; apparet in terris ſumma ſine maieſtate maieſtas. Expectabat orbis, ut diceſceret; quòd Rex eius ut homo, dives de cœlo veniret: reclinaturque in præſepio, quando videtur in mundo; quia ſignum eius adventus in liberatem hominis, maieſtas omninò occulta ſub habitu paupertatis.

Ut oſtenſet amoris ammas, apparet in terris ſine maieſtate maieſtas.

9 Quaſi exactor dæmon, ex prima ſupplantatione graſſabatur in genus humanum; cuius adveniens Chriſtus fracturus iugum. Unde Zacharias inſit: *Non tranſibit ſuper eos ultra exactor. Exulta ſatis filia Sion: iubila filia Ieruſalem: ecce Rex tuus veniet tibi. Ipſe pauper.* Signum præſcribit optati adventus, & potens obijcitur inops. *Ut daret regiæ ſuæ potentiæ & magnificentiæ indicium quoddam & ſpecimen:* ſubdit hìc Alapide. Præponitur inopia, & indicatur potentiæ magnificentia? Unde maieſtas potentiæ regiæ? Ex inſigni paupertate; ut amoris demonſtrationibus ad ſe traheret, quos exactor in tyrannidem à felicitate circumveniendo removit: ſimulque ſignat Propheta extremam pauperiem, & celſiorem maieſtatem; ut videret homo, quanti Regi conſtaret, liberari ab exactore diabolo: igitur eius ſublimis cum poteſtate maieſtas ab amore redacta uſque ad præſepij abiectiſsimas anguſtias. *Quid Chriſtus natus, hoc noſtræ utilitatis eſt:* ait Ambroſius, de *Virgin.* lib. 1. Noſtrum commodum factum Salvatoris diſpendium; ſed nobiliſsimum dilectionis ſignum. igitur ut liberaretur à tyrannide homo; venit in mundum, & naſcitur in præſepio. Nobis ſanè utilitas eius paupertas: etenim quaſi non ſatis eius amori, apparere in carne; cùm haberet, exuit regij honoris maieſtatem, ut homo abiectus haberet totius illius maieſtatis honorem. Pende verba. *Rex tuus veniet tibi: ipſe pauper.* Si non in paupertate, non ipſe. Rex eſt, & tibi veniet, ut liberet. Gloriam habet, verùm non oſtendet. Rex & Princeps cum ſuprema maieſtate, ſed non cum oſtentatione. Gaudet imperio, ſine imperij faſtu; ut videas quæ reliquerit, quia te dilexit. Optas & exoptas tantæ felicitatis adventum. Habes & ſignum. Veniet Rex tuus tibi & ipſe pauper, ut flores dives. Quando hæc erunt? Scies cùm videris Regem pauperem, in mundum & tibi adveniſſe Regem. Non erit felicitatis diſtantia, cum gloriæ tantæ nec umbra. Si de cœlo deſcendit, tamquàm homo pauper Rex; *Ecce Rex tuus.* Non tranſibit ex-

Zachar. 9. à 8.

Alapid.

Eius paupertas nobis contulit divitias.

Ambroſ.

exactor ſuper te: igitur natus in paupertate præſepij, Salvator conteret voluntaria paupertate. Dicam ex Seneca in *Octavia*, verſ.878.

Senec.

—— Benè paupertas,
Humili tecto contenta, latet.

Unde Chriſtus dicitur in nativitate cæcus?

10 Viſa eſt ergo mundi in mundo Conditoris paupertas; dum eius patet præſepium, qui dives in omnes qui invocant illum. Unde igitur etiam dicitur cæcitas vigili lumini, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius? Unde cæcus oculus? Quia mundus. Dicit Propheta. *Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum & reſpicere ad iniquitatem non poteris.* Si malum videret, ad hominem non veniret: & ad hominem venit indutus carne; quippe cæcus amore: etenim ſi in oculis habet gratiam, qua expellat culpam; apertis oculis nihil videbit, igitur reſpicere ad iniquitatem non poterit. Inquiritur à Plinio, quomodò puritate oculorum nihil viſum, eſtò obiectum? *Aperti nihil cernunt* (ait *lib.*11. cap.37.) *abducto intus viſu.* En origo cæcitatis in ſplendore luminis. Erat inter homines multa mala, quæ nativitate Salvatoris auferenda. Venit, vidit, ſed nihil invenit. Unde ſi obiecta & viſa vincula iniquitatis? Aſpexit, & diſſolvit gentes. Crimen vidit, & viſione evanuit, quia aſpicere ad iniquitatem non potuit; quare ut videret hominem; neceſſarium profectò, removere iniquitatem. Quia audacia improborum legem ſine fronte diſsipavit, tempus erat, ut in auxilium de cœlo deſcenderet. Deſcendit, ſed nihil vidit: ad obiecta intùs viſum adduxit. In corde homines collocaverat, pro quibus homo veniebat: & apertis oculis, ex his quæ vidit, nihil aſpexit; quoniam quantumvis operti homines iniquitate, non vidit ut erant illi, ſed prout ſedebant in corde. Cauſam promit Chryſologus, ſerm. 3. *Delicta non videt vis amoris.* Ab illo peccatum quæritur, cæterùm non invenitur: equidem ſi amor indulget, aut parcit, iniuriam profectò agnoſcit: verùm enim vis amoris erga dilectum, etiam apertis oculis nihil videt in faſtidium. Vide dicta, *Tom.* 1. *T.*4.*D.*3.

Habac. 1.13. — Plin. — *Cur propter crimen venit, ſed non vidit?* — Chryſolog.

11 *Delectabitur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis, & in caverna reguli manum ſuam mittet*: dicit Evangelicus Vates. Gloria Dei hominis perſpicuò manifeſtatur, ubi ludit cum ſerpentibus. Origo cœleſtis olim tribuebatur Pſyllis; ut referunt Nicander in *Theriac.*& Ælian. 1. *Anim.hiſtor.*cap. 75.& 16.*cap.* 27. Conſtabat in infantibus origo, à ſerpentium ipſis inefficaci veneno.

Iſai. 11. 8. — *Unde conſtat Filius Dei?*

—— Sic pignora gentis
Pſyllus habet, ſiquis tactos non horruit
angues:
Siquis donatis luſit ſerpentibus infans.

Lucan. — *Pſylli venenū venenis.*

Lucan.9.*Pharſal.*v. 906. Hercules claruit mundo ex patre Deo, quoniam in cunis dilaceravit angues.

—— Gemina criſtati caput
Angues ferebant ora: quos contra obvius
Reptavit infans, igneos ſerpentium
Oculos, remiſſo pectore ac placido intuens,
Arctos ſerenis vultibus nodos tulit.

Seneca

Succinit Seneca, in *Furent.* à v. 215. & Theocritus, *Edyl.* 24. ut clareret certamen; aſſerit, è cœlo deſcendiſſe lucem. Ita à v.21.

Quomodò illuſtrata nativitas Herculis

Lux in domo extitit: clari parietes
Nocte intempeſtâ, cuncti conſpicui.
Viderunt Herculem parvulum,
Monſtra tenaciter manibus prementem:
Ille verò ad patrem ſerpentes porrigebat,
Et altè exiliebat, gaudens pueriliter mediâ
nocte.

Theocrit.

Pueri noſtri (Salvatoris humani generis) *generationem quis enarravit?* Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi Unigeniti à Patre: quandoquidem delectatur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis, manuque interficit in caverna ſerpentes. Cùm medium ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet; claruit ex ſuffocatione venenatorum reptilium, Salvatoris adventus; & ut homines triumphum viderent, claritas Dei circumfulſit illos. Opportunè Ovidius. *Epiſt.* 9. verſ.19.

Iſai.53. 8. — *Chriſtus in luce, antiquū ſuffocavit ſerpentem.*

Te referunt, geminos preſſiſſe tenaciter
angues:
Tunc tener in cunis iam Iove dignus eras.

Ovid.

12 Aliter nati Salvatoris claritas, ex his quæ finxit Ethnica vetuſtas. In antro, Cretæ natus eſt Iupiter. Virgil.4.*Georgic.* verſ.152.

Dictæo cœli Regem pavere ſub antro.

Virgil.

Idem Athenæus *lib.*9. *num.* 71. Natal. Comes, 2. Mytholog. cap. 2. Callimach. *Hymn.* in Iovem. Lactant. 1. cap. 22. & Apollon.Rhodius, 1.*Argon.*v.507.

Donec erat parvus, donec ſenſit.
Iupiter incoluit Dictæi montis in antro.

Apoll. Rhod.

Locum (fingunt) recens natum honoraſſe, expellendo ſerpentes à terra tota inſulæ. Maiolus, *Tom.* 1. *Colloq.* 9. Natal.Com. d.*lib.* 7. *cap.* 1. & Ælian. d. *lib.* 5. *cap.* 2. cuius verba videſis, *Tom.* 3. *T.* 10. *D.* 2. *n.* 3. & *Tom.* 5. *T.* 11. *D.* 6. *n.* 8. Secu-

Quo loco Iupiter natus, ſine ſerpentibus.

rus

rus enim erat à ſerpentium quiſque veneno, quia ibi Deus Deorum, hominibus ſimilis, natus erat in antro. Iam decus falſis, dum apparet in ſpecu Summus Deus, ut filius hominis: igitur ludit infans ſuper aſpidum foramen, & quaſi agnum, tractat manu virulentum ſcorpionem. *Non nocebunt in univerſo*, quia Sapientia Patris, Chriſtus ibi natus in antro: neque nocere poſſunt, quoniam quod in exitium, ex quo venit totum virus evanuit. Modulatur Tragicus, in *OEdip.* v.152.

Verſ. 9.

Perbibit peſtem latebroſa ſerpens:
Aret, & ſicco moritur veneno.

Senec.

Plus rutilat victoria in allegoria, quia miſericordia Domini plena eſt terra. Præmalitia ſerpentis, filij hominum conditionem induerunt ſerpentium. Venenum aſpidum ſub labijs eorum. Flagitiorum virus, Creatoris impediebat aſpectus, & in dracones, regulos, ſcorpioneſque converſos haud videbat; quoniam uti mundus, reſpicere ad iniquitatem non poterat. Modò *cum hominibus converſatus eſt.* Unde huius origo felicitatis? *Habitavit in nobis.* Venena ab hominibus ſecrevit, iniquitates adveniendo removit, virus expulit, excutà ſerpentis, priſcam hominis conditionem reſtituit: manumque modò mittit in foramen ſcorpionis, cavernam aſpidis, inſtruens delicioſum ludum, cuius deliciæ eſſe nunc cum filijs hominum; quia qui ſerpentes & aſpides nullum iam habent venenum. Vel profanus aſſerit, *Epod.* 16. à v. 52.

Baruch. 3. 38. — *Chriſtus naſcente, expulſū venenum culpæ.*

Nec intumeſcit alta viperis humus.
Nulla nocent pecori contagia:
Utrumque Rege temperante Cœlitum.
Pluraque felices mirabimur.

Horat.

13 Sed quæ? Elucet ex eius amoris energia. *Mundi ſunt oculi eius ne videat mala.* Non habet oculos, ut videat homines, peccato miſeros: aufertque validè, ut blandè poſsit videre. Eius adventu ac nativitate glorioſà, omnia peccata in profundum maris proijcienda; quibus natura humana deformis, conditionem traxerat virulentæ ſerpentis: & cùm contractam per crimen, haud videre valeret deformitatem; expectavit naſci, ut naturam humanam mundus mundam poſſet aſpicere: etenim depoſità ſerpentum & aſpidum, per eius nativitatem; reditura in formam, & priſtinam conditionem. Ovid. 1. *Metam.* fab. ult.

Ubi ſup — *Et homo redijt pulchritudinis gratiæ.*

——Vultus capit illa priores,
Fitque quod ante fuit.

Ovid.

Iam non gravata, quia in carne Chriſtus eius ſolvit debita. In ſignum, eo tempore, quo natus, iuſsit Auguſtus Tabulas debitorum non ſolùm radere, ſed exurere: igitur Chriſtus venerat huiuſmodi chirographum de medio tollere. At de huiuſmodi articulo dicemus *Tom.*8. Cùm ergo iam ſint viſæ huius pupi tenelli paupertas & cæcitas; etiam exponendum in quo nuditas.

14 Hoc veſtitu ornatur Amor. Nuditate. *Amor nudus*: ait Propert. 1. Eleg. 2. v.8. etenim eius pectoris culmen, amare propter amorem. Vide Othon. Vænium, *Amor.* Emblem.33. & Guill. Hæſium, de *Charitat.* Emblem.14. 24.& 28. Nil præter ſitit amans amorem. Ovidius, 1. *Amor.* Eleg.10. à v.15. inquit:

Propert — *Cur Chriſtus dicitur in nativitate nudus?*

Et puer eſt, & nudus amor:
Et nullas veſtes, ut ſit apertus habet.
Neſcit amor magnis cedere divitijs.
Quò pretium condat non habet ille ſinum.

Ovid.

An ita puer, qui natus eſt nobis? Cùm flagrantiorem amorem expreſsit, veſtimenta ſua depoſuit. Ut nudus ſit, cuius calet cor, indutus hominis formà, *ponit veſtimenta ſua.* Suis enim nudatur; ut omne, quod in eius manus Pater poſuerat, homini concederetur. Verùm naſcens, habitum hominis induit: ut ſit nudus, quid ornamenti depoſuit? Amictum totum, ut poſsit videri: etenim cum illo nequibat aſpici. Habitabat lucem inacceſsibilem in Patris ſinu; amictus lumine, ſicut veſtimento: ex eius aſpectu, cui immenſa ſplendoris claritas, pendebat tota humana felicitas: ab illoque ſumptus hominis habitus, ut appareret hominibus nudus. *Deum nemo vidit unquàm.* Vel Ethnici cognoverunt. Qui dudùm, 6. *Faſt.* v. 4. *Nullaque mortali Numina viſa putent.* Cauſam affert Lucretius, 5. de *Rer. Natur.* v.149. ſuccinens:

Ioan.13. 4. — Ovid.

Tenuis enim natura Deum, longeq́ remota
Senſibus à noſtris: animi vix mente vi-
detur.

Lucret.

Vide Cicer. 2. de *Divination.* & Diogen. Laert. in *Epicur.* lib. 10. cap. 1. Effectum ſigeat Lucan. 5. *Pharſal.* à v.116.

Quid ab amore cogitatur, ut Deus inviſibilis, videretur?

——Nam ſiqua Deus ſub pectora venit,
Numinis aut pœna eſt mors immatura re-
cepti
Aut pretium; quippe ſtimulo, flatuque de
cœlo
Compages humana labat: pulſuſq́ Deorum
Concutium fragiles animas.

Lucan.

Ferunt accidiſſe Semeli, radiante Iove. Unde Ovid. 3. *Metamorph.* fab. 3. ex quo Natal. Comes, 5. *Mytholog.* cap.13.

Cor

——Corpus mortale tumultus.
Ovid. *Non tulit æthereos, doniſq̄ iugalibus arſit*

Sic ergo vel in Sacris. *Exod.* 33. 20. & *Iudic.* 13. 22. Verùm ſi *Deum nemo vidit unquàm*; quomodò præmiſit: *Habitavit in nobis & vidimus gloriam eius, quaſi Unigeniti à Patre*? Inviſibilis apparuit in forma hominis, ut eſſet viſibilis. Exuit maieſtatis, lucis inacceſsibilis ſplendorem, & induit nubem humani generis carnem: ita ut ex nuditate conſtaret charitas, & ex charitate nuditas. [Ioann. 1. 18. — Ibid. v. 14.]

15 Exprimit vigilanter Doctor Gentium. *Cùm in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo.* Cur igitur non apparet Deus in forma Deitatis, in honorem aſſumptæ peregrinæ conditionis hominis? Quomodò ex amore exinantione exponitur nudus, dum in terris videtur hominis habitus? Ut ab homine videatur, dum exutur. Mirabile myſterium! Id quod fuit permanſit, & quod non erat aſſumpſit. Sors ſecunda & expectata erat in terris divina Verbi natura. Hæc in ſe hominibus inviſibilis. Cupiebat videri, ſed impoſsibile radijs. Quid ergo in vota ab amore fit? *Verbum caro factum eſt.* Ut videretur, induitur & exuitur. In forma Dei venit, ſed in illa non apparet. Forma hominis neceſſaria, ut videatur eius forma. Unde cùm radios hominis formæ temperaret habitus; habitavit in nobis & vidimus gloriam eius. Exuit ſplendorem, induit carnem. Lucem qua amictus terreis oculis depoſuit: nube còrporis fulgorem compeſcuit: illoque lumine temperante inacceſsibile lumen, potuimus in terris natum reſpicere Solem. [Phillip. 2. à 5. — *Cur Chriſtus ſine maieſtatis ſplendori naſcitur in carne?* — Ioan. 1. 14.]

Homer. ——*Quiſnam Deum nolentem.*
Oculis videret, aut huc aut illuc euntem?

Ita Homerus, 10. *Odyſſ.* v. 573. Voluit ergo Deus videri, & uti Numen cognoſci. Cùm in forma Dei eſſet, nequibat, fieri: habitumque hominis in votum, amoris excogitavit ingenium; quippequàm pridem, qui Sol, non viſus copià radiorum.

16 Nato Domino, multitudo cœleſtis exercitus paſtores replevit gaudio: præbentque ſignum, Salvatorem, ſcilicèt pannis involutum, ac in ſtabulo poſitum. Mater induit, quem amor nudavis: ac inveniri, viderique inviſibilem, certum; quoniam pannis corporis faſciæ erat Solis involucrum. Videre namque cupiebant, quem tot ſæculis tabeſcentes expectaverant; dixeruntque adinvicem; *Tranſeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum eſt, & Dominus oſtendit nobis.* Intendite. Non dicunt: *Verbum*, ſed *Verbum hoc*: etiam dum ſignant *Verbum*, aſſerunt *Factum*, & ſimiliter *Videndum*: igitur ſi apparuit, illis *Dominus oſtendit.* Nodus Gordius videtur ſacer Evangelicus textus. Nunc divinum aliud Verbum eſt, ut proferant *Verbum hoc*? Verbum divinum eſt genitum, ſed non factum. Quomodò factum eſt Verbum? Si ut Deus in ipſo lumine abſconditur; unde inviſibilis videtur. Brachium Domini cui revelatum eſt? Quo pacto mundo Dominus oſtendit, quem non cognovit? Facilis difficultatum enodatio, dum Dei præſupponitur dilectio. Formam ſervi Verbum aſſumpſit, cum in forma Dei eſſet. Deſiderabat cum hominibus, quas conceperat delicias; ſed impediebat ſplendoris claritas: oſtenditurque iam divinitatis ipſis hominibus Sol; quippe ex Virgine puriſsima Verbum caro factum eſt. Hinc non dicunt abſolutè *Verbum*, ſed *Verbum factum*: equidem cum Verbum genitum eſſet hominibus inviſibile; deſignant factum in carne, ut Verbum poſſit videri: Filij quippe Dei, totiuſque maieſtatis futura oſtentatio in mundo; ſi habitu inventus ut homo. Niſi exueret divinitatis radios, humanos lateret oculos. Verbum genitum, in ſplendoribus Sanctorum; fulgoribus maieſtatis involutum. Ex utero Virginis, viſibile Verbum factum: & dum apparet nati Salvatoris lux; ut videant, dicunt paſtores adinvicem *Verbum hoc*; quoniam per aſſumptam humanitatem, lumen divinitatis temperavit ad viſionem. Dominus ſic oſtendit, & homo incognitum vidit; etenim clariùs conſpexit divinæ maieſtatis ſplendorem, dum filius Dei caro factus in illa abſcondit ſplendorem maieſtatis. Hac de cauſa invenientes infantem, & videntes in ſtabulo, *cognoverunt de verbo.* Cognoverunt de Verbo a Patre genito, viſo Verbo, caro facto. In ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: & cùm viderent in carne Verbum hominem factum, cognoverunt ipſum Verbum à Patre genitum; quoniam per nubem candidam corporis, pellucebant verſus homines fulgores divinitatis. Elucet unde Chriſtus amoris oſtendit flammam, ſibi copulans hominis pauperem, nudam cæcamque naturam; quæ miſera & miſerabilis, à principio primavæ ſupplantationis; equidem ne pariret tantum opus; charitate allectus, [Luc. 2. — *Etiam in carne cognoſcitur Verbum & filius Altiſsimi* — Verſ. 17.]

pro

pro nobis factus miſer & miſerabilis, & pauper & cæcus & nudus; cònſtitutus ſignum ad ſagittam, ut eius vulneribus nos adduceret ad gloriam: paulominùs ab Angelis minoratus, ut ex utriſque conſtitueret choros. Prudentius in *Symmach.* v. 1075. gratulatur generi, ut reſpondeamus gratiæ.

Prudent. —— *Deſcendit, & edita limo*
Viſcera divinis virtutibus informavit:
Iamque hominem adſumptum ſummus Deus
in Deitatem
Tranſtulit, ac noſtro docuit recaleſcere
cultu.

In eandem imaginem transformamur, eius in terris revelatà facie; utpotè iam lucis filij, ac felicitatis ſocij. Quid Chriſticolis, dum Ethnico dicere licuit, 6. *Faſt.* v. 7.

Ovid. *Fas mihi præcipuè vultus vidiſſe Deorum.*

DIDASCALIA III.

Scrutinium amoris, rationis non ſcrutinium.

1. QUÆ de Amore non dicta, ut eius & cordium exponatur flamma? Hinc & illinc exploratur per effectus, nec valet dicere etiam animus percuſſus: patetque difficile diffiniri; ubi non poteſt dici vulnerum voce: ſermoque ipſis verbis manet elinguis; dum ille, ut fuſiùs loquatur, [*Quid ſit amor, facilè, & difficilè dicitur.*]

Iuvenal Satyr. 6. v. 139. ——*Tormentis gaudet amantis.*
Unde faces ardent, veniunt à dote ſagittæ.

Unde cùm ſcrutinium amoris, rationis excludat ingenioſum ſcrutinium, propter adeſpotum voluntatis imperium; in obſequium captivatur intellectio, & definientes deficiunt ſcrutantes ſcrutinio. Notas amantium tam è ſacris, quàm ex Ethnicis teſtimonijs decerptas, refert Pineda in *Iob.* 3. 2. ſect. 8. n. 2. ſcilicèt, cum eo quem amas, ratione & iudicio velle contendere: amoris mutui ſigna deſiderare: dilecti languentem amorem dicere: de amoris lege non violata gloriari: denique quòd firma ſpondeatur dilectio; etſi nec futura redamatio. Videſis, ſed latè omnium affectionum pictorem Othon. Vænium, tot, opere; ſed brevi, dum totum opus cordis videtur morte. Ita ergo ſuccinit *Emblem.* 55. [Pſal. 63. 7. — *Notæ amantiũ*]

Ni ratis optatum varijs iactato procellis
Obtineat portum; tum periiſſe puta.
Oth. Væn. *Futilis eſt diuturnus amor, ni in fine*
triumphet:
Nam benè cœpit opus, qui benè finit
opus.

Factum ſanè atque perfectum N. Salvatoris opus: equidem *cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Flammæ amoris illuduſque duxerunt; curæque non ipſa in morte relinquunt. Aſtruit articulos Tertullian. de *Præſcript. adverſ. Hæretic.* cap. 10. *Ratio* (inquit) *in re, in tempore & modo. In re, ut quid ſit: in tempore, ut quando: in modo, ut quouſque.* Res elucet, *ut tranſeat ex hoc mundo*: Tempus, *quia venit hora eius*: quouſque, *dilexit in finem*: ut à principio amoris conceptà flammà, in fine totum pectus flagraret Troia. Ardet in ſuos intenſiſsimè cor; [Ioan. 13. 1. — Tertull. — *Excellentiæ amoris Chriſti.*]

——*Totoque in pectore Troia eſt.* [Statius, 2. Achill. v. 181.]

Sic enim amantis Redemptoris noſtri eminet opus, gratia & charitas. *Opus* (uti ait Bernard. in *Florib.*) *ſine exemplo, gratia ſine merito, & charitas ſine modo.* Iuxta eiuſmodi vulnera ſaucij pectoris, [Bernard]

——*Solis referamus amores.* [Ovid. 4. Met. Fab. 5.]

4 Diximus *Tautolog.* 1. *D.* 6. *n.* 4. Amorem pictum à Luca Contile, libri ſignati intendentem lectioni; ut aliquid diſceret, ex his quæ ſolicitus in exceſſus ſtuderet. Sapiens eſſe vult, ſi doctrinæ tradit cor. In quid ergo ſtudijs pectus inclinat? In ſapientiam? Arbitror in ignorantiam: *ſciens dilexit*, & noluit intelligere, ut benè ageret: igitur in academia amoris, iudicij ſtudium eſt amoris præiudicium. Sapientior in dilectione ſignatur, quiſquis ſapiens non videtur; quippequàm ratio, quæ in amorem vehentiſsimè movet voluntatem, eſt ad amandum nullam habere rationem. Ab Ovidio *Epiſt.* 21. v. 139. dicitur: *Mentis inops.* A Theocrit. *Edyl.* 1. v. 86. *Conſilij inops eſt.* Sic quaſi errat mente, qui cæco carpitur igne. Scit quid cupiat, non quid ſapiat; ut per ſapientiſſimam ignorantiam, demonſtret cunctis amoris ſcientiam: quapropter Sophron. Serm. de *Aſſumption.* Idemque invenitur apud Chryſolog. *ſerm.* 147. *Amor* (infit) *ignorat iudicium, ratione caret, modum neſcit.* Eſt modus in amore, nullum habere: ratio, illam penitùs oblìviſci; & iudicium, nihil, niſi amorem iudicare. Suffragatur Stoicus cogitationi. *Amici officia permiſcent* (inquit, *Epiſt.* 3.) *cùm amaverint iudicant; & non amant, cum iudicaverint.* Hæc quæ videtur in amore diminutio virtutis; eſt ſumma virtus amoris: etenim amando iudicat, quia iudicio amoris amat: non amat, ſi iudicaverit; quippe aliud in amore ultra amorem intel- [Ibid. — *Proprietates ſignis charitatis.* — Ovid. & Theocrit. — Sophró. — Senec. — *Atque in Chriſto novi amoris.*]

Non li-